

Euroseptic bearing gifts (The Economist, Jun 20, 2011). *Beware Greeks bearing precedents* (The Economist, Jan 17, 2015). *Beware Greeks voting for gifts* (The Economist, Jan 31, 2015). *Opening Pandora's inbox* (The Economist, Aug 10, 2005).

Вартим уваги є той факт, що фразеологізм із позитивною конотацією *The Golden Age*, часто використовується для позначення минулих або майбутніх подій: *Iran's Oil Industry: Dreaming of a new golden age* (The Economist, Aug 31, 2013). *The golden age of banking was not always glorious* (Fin. Times, Jun 24, 2015). *Poland's agriculture: A golden age for Polish farming?* (The Economist, Mar 24, 2014). Це пояснюється тим, що період найбільшого процвітання можна виявити лише проаналізувавши та порівнявши декілька етапів розвитку певної компанії або країни. Якщо в історії суб'єкта економічної діяльності ще не було помітного розвитку, то його можна прогнозувати, ставити питання, примушуючи читачів шукати відповідь самостійно. У випадку з занепадом економіки або банкрутством певного підприємства, можна з легкістю розпізнати колишні вагомі досягнення.

Підсумовуючи все зазначене, можна зробити висновок, що алюзія може бути основою для утворення гіперболи, образного порівняння, евфемізму, залежно від прагматичної настанови автора економічного повідомлення. В економічному дискурсі, а саме у полемічних текстах, присвячених дискусійним питанням, міфологічні алюзії покликані виконувати різні функції: привернути увагу до повідомлюваної інформації, спонукати прочитати статтю (при умові розміщення в ініціальной позиції), передати авторське ставлення до проблеми, вуалювати негативну думку, зменшувати категоричність висловлювання тощо. Орієнтація на масового реципієнта і прагнення авторів економічних текстів не тільки передати інформацію, але й донести своє бачення проблеми, зумовлює використання загальновідомих міфонімів в якості алюзій, тлумачення яких не становить труднощів для реципієнтів.

Перспективою подальшого дослідження може стати вивчення функціонування синкретичних тропів, утворених на основі алюзій, в різних типах дискурсу.

Література:

1. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык / И. В. Арнольд. – М.: Флинта, Наука, 2002. – 384 с.
2. Воробйова М. В. Алгоритм ідентифікації алюзивних засобів у тексті (на матеріалі англомовного публіцистичного дискурсу) / М. В. Воробйова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2011. – № 2. – С. 92–96.
3. Кузнецова Г. В. Алюзія як лінгвістичне явище / Г. В. Кузнецова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія. – 2014. – № 9. – С. 89–91.
4. Пилипенко Р. Є. Інституційний комунікативний простір Німеччини (фахова мова економіки): дис. ... доктора філол. наук: 10.02.04 / Ростислав Євгенович Пилипенко. – К., 2007. – 426 с.
5. Томашевская К. В. Лексическое представление языковой личности в современном экономическом дискурсе / К. В. Томашевская. – СПб.: Изд-во СПб гос. ун-та экономики и финансов, 1998. – 134 с.
6. Фоміна Г. В. Міф і легенда у загальнокультурному просторі: Монографія / Г. В. Фоміна, А. Є. Нямцу. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 256 с.
7. Machin D. *Global Media Discourse* / D. Machin, T. van Leeuwen – Taylot & Francis, 2007. – 188 p.

УДК 811 : 801.66

Л. В. Мовчун,

Інститут української мови НАНУ, м. Київ

РОЗВИТОК ПОГЛЯДІВ НА РИМУ В ЇЇ ДЕФІНІЦІЯХ (XIX – ПОЧ. XXI СТ.)

У статті проаналізовано основні тенденції дефініювання рими впродовж XIX – поч. XXI ст. у східнослов'янській філології. Виявлено, що переважна частина науковців дає визначення тільки одному зі стилевих різновидів цього явища – поетичній рими, тому нерідко дефініція підміняється описом функцій чи вказівкою на локалізацію рими у віршовому рядку.

Ключові слова: рима, дефініція, термін, поняття, римологія.

THE EVOLUTION OF RHYME TREATING IN ITS DEFINITIONS (19TH – EARLY 21ST CENTURY)

The article deals with the main tendencies of rhyme definitions in the Eastern Slavonic philology in the 19th – early 21st century. Scientific definition of the base concept «rhyme» is important problem of the rhymology. Fixation of the boundaries of «rhyme» and «non-rhyme» makes lexicographic description of rhyming words possible. The study bases on the analysis of the rhyme definitions formulated by linguists and scholars in literature. The definition of rhyme as a terminal consonance was prevalent during the 19th century. The rhyme of the 20th century changed cardinally, so it was impossible to treat the rhyme classically. The new rhyme was inexact phonetically and more various lexically. The investigators interpreted it as a method of the phonetic instrumentation of the verse.

We ascertained the main ways of elucidation of the rhyme: 1) as a rhythmic element; 2) as an element of text structure; 3) as a phonetic similarity of words. On the whole scholars determine only a poetic rhyme, so the definition is substituted by the description of rhyme's functions or localization in the line. In the 20th century the linguistic rhymology was formed. Its purpose was to investigate the language origin of rhyme. Nowadays an urgent task of this branch is differentiation the rhyme as a contextual phenomenon and a phenomenon caused by the language system.

Key words: rhyme, definition, term, concept, rhymology.

РАЗВИТИЕ ВЗГЛЯДОВ НА РИФМУ В ЕЕ ДЕФИНИЦИЯХ (XIX – НАЧ. XXI В.)

В статье проанализированы главные тенденции дефинирования рифмы в течение XIX – в нач. XXI в. в восточнославянской филологии. Мы выяснили, что большинство ученых дает определение только одной из стилиевых разновидностей этого явления – поэтической рифме, поэтому нередко дефиниция подменяется описанием функции или указанием места рифмы в поэтической строке.

Ключевые слова: рифма, дефиниция, термин, понятие, рифмология.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Головною проблемою римології залишається наукове визначення ключового термінопоняття «рима». Точне розмежування рими і нерими дасть можливість окреслити об'єкт дослідження в тексті (у першу чергу, в поетичному) і здійснити лексикографічний опис римових слів, що є важливим науковим завданням сучасної авторської римографії, яка в Україні все ще залишається в зародковому стані.

Аналіз останніх досліджень і публікацій і виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Критика дефініцій, що існують, трапляється в переважній частині наукових праць, які торкаються проблеми окреслення поняття рими. О. В. Кудряшова вбачає в наявних визначеннях суб'єктивність науковців [23, с. 40]. М. О. Богомолов зазначає, що рима – складне явище, яке не можна зводити ні до шкільного, ні до наукового визначення [6, с. 120]. На підставі критичного розгляду дефініцій рими В. П. Москвін розрізняє два її основні типи: у вузькому смислі як точної, або класичної, і в широкому – як точної і неточної [30, с. 63]. Широке розуміння рими репрезентують позиційні визначення, функціональні, позиційно-функціональні, фонетичні [30, с. 64 – 66]. Останні, на його думку, притаманні західній науковій традиції. І. В. Качуровський чимало уваги приділив дослідженню історії і теорії рими, а також проаналізував її дефініції, переважно періоду ХХ ст. Учений дійшов висновку, що їх можна поділити на загальноєвропейські та суто російські (наукові та шкільні). Російські значною мірою вплинули на українську теорію рими, у тому числі еміграційну [18, с. 23–31]. Літературознавець І. В. Лучук розглянув дефініції рими в дискурсі української критики і лірики [27, с. 249–263]. Трактатуванню рими наприкінці ХVI – у ХVIII ст. було присвячене одне з наших досліджень [29].

Метою статті є аналіз динаміки дефініцій рими в ХІХ — на поч. ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Поетична практика ХІХ – поч. ХХ ст. засвідчувала поступовий відхід від однозначно кінцевої позиції рими, притаманної силабічному тексту, але саме розуміння цього явища залишалося традиційним – як звукового повтору в кінці кількох віршових рядків. Граматика О. Павловського містила окремий розділ «О сочинении и о стихотворстве малороссийском», утім, національні особливості віршування не були пояснені. Автор стверджував: «Якнайретьельніше розбираючи властивість малоросійського наріччя і порівнюючи його звороти з чисто російським писанням, я не можу виявити настільки важливих правил, щоб їх потрібно було викласти» [33, с. 22]. Єдину ж відмінність української рими від російської він побачив у її «особливій легкості, численності і простоті вигадки» [33, с. 23].

О. Х. Востоков розумів риму як «співзвучність», «співзвучне закінчення», «гру співзвучч» [8, с. 79, 84]. Трактатування рими як співзвучного закінчення у віршах простежується в наукових дослідженнях з теорії версифікації, а також у підручниках для навчальних закладів (П. М. Перевлеский, М. Г. Мінін, М. М. Ліванов, М. М. Шульговський та ін.). І. М. Белорусов одиницею римового співзвуччя вважав склад [4, с. 26]. Укладач російського словника рим М. Абрамов ототожнював риму з римоформою: «Римою називається кінець слова, рахуючи від наголошеного голосного» [1, с. ІІІ]. Таким чином, поетичний контекст подекуди ніби залишався на другому плані і риму визначали як явище кінцевої фонологічної подібності, як мовний ресурс, що ним послуговуються віршотворці: «Римою називається співзвучність у словах. Рима в мові те, що в маллярстві поєднання відтінків», – писав український поет Я. Щоголів [47, с. 322].

Майже століття чималий авторитет у слов'янській філології має класична дефініція, сформульована російським ученим В. М. Жирмунським, хоча нерідко її цілком обгрунтовано критикують. У широкому розумінні В. М. Жирмунський і його послідовники називають римою «всякий звуковий повтор, що виконує організаційну функцію в метричній композиції вірша», у вузькому – «звуковий повтор у кінці відповідних ритмічних груп (вірша, піввірша, періоду), що виконує організаційну роль у строфічній композиції вірша» [14, с. 9].

У поетичній римі ХХ ст. відбулися революційні зміни, до нової рими вже неможливо було підходити з класичними нормами; вона стало якісно іншою: менш точною з фонологічного погляду і багатшою – з лексичного. Риму інтерпретували як один із прийомів звукового інструментування вірша, поряд з асонансом та алітерацією. Ще в 1872 р. Я. О. Олесницький, вивчаючи давньоєврейську поезію, зробив висновок про те, що рима – різновид алітерації, її суть полягає у співзвучності останніх звуків віршів та особливому наголосі, після якого має відчуватися пауза [32, с. 416, 434, 437]. О. М. Брик розклав римове співзвуччя на елементи і виявив, що це – «складне поєднання асонансу, алітерації (опорний приголосний), прямого звукового повтору (повний збіг приголосних) і повного, тобто якісного, кількісного і порядкового збігу ненаголошених голосних» [7, с. 62].

М. Соколов, працюючи над словником рим В. Маяковського, відзначив, що до його рими неможливо застосувати класичне визначення «кінцева співзвучність», і ввів поняття ритмічної співзвучності. Дослідник дефініював риму як «парність ритмічно співзвучних слів, тобто збіг наголосів парних слів за повної або відносної схожості звукобукв – складів – слів, розташованих до наголосу або після наголосу чи до і після одночасно» [38, с. 75].

У 20-х рр. ХХ ст. інтенсивно розвивається українська римологія. Відомості про риму та її різновиди вміщують у посібниках з поезики, граматики і стилістики. В. І. Сімович визначав риму як «однорядність кінцевих складів у віршах» [36, с. 528]. С. Гаєвський – як «подібність суголосів на кінцях віршів, починаючи від послідньої наголошеної голосівки в віршові» [9, с. 26]. Д. Загул указував на зв'язок рими з ритмом, з кінцем ритмічних одиниць і вбачав її первісне призначення в тому, щоб «допомагати відчутти кожний рядок зокрема, давати враження повторності ритмічних одиниць для певної мелодійності» [15, с. 137]. В. Домбровський визначав риму сучасної йому поезії як другу після ритму основу «музичної співності віршів» [12, с. 77]; з музичним ритмом пов'язував її Ф. Колесса. Важливе місце в його розумінні рими відіграло поняття ікту – ритмічного наголосу, який не завжди збігається з нормативним словесним: «Однакові закінчення ритмічних рядків, визначені іктами і протяжними нотами, притягують до себе наголоси слів у відповідному тексті й витворюють підклад до однорядності в закінченнях відповідних віршів, що виявляються асонанціями <...> й римою» [21, с. 22–23].

До середини ХХ ст. стало очевидним, що в науковому і літературному середовищі терміном *рима* позначають два різні поняття: 1) пару або ланцюг слів, які римуються, і 2) сам звуковий комплекс, що об'єднує римові слова [49, с. VI]. Зразком першого з трактувань рими є визначення С. М. Федченка: рими – «упорядковані віршовим розміром співзвучні пари слів у віршах» [42, с. 7]. У російській та українській римології дефініції переважно відповідали другому розумінню рими. Її визначали як композиційно-звуковий повтор [19, с. 248] / повтор звуків або звукових комплексів [10, с. 133] / звуковий повтор, який з'єднує закінчення двох або більше рядків [37, с. 324] / співзвучне закінчення двох або кількох віршових рядків [39, с. 114] / регулярний звуковий повтор, що виконує організаційну функцію в метричній, строфічній і смислової композиції вірша [41, с. 15]. Взаємозв'язок рими й ритму поклав в основу визначення рими білоруський віршознавець І. Д. Ралько: рима – це «співзвучність слів (тотожна або часткова) на послідовно певних місцях ритмічно співвіднесених віршових рядків (звичайно в кінці), що виконує організаційну функцію: метричну і композиційну (сприяє маркуванню меж між віршовими рядками, об'єднанню їх у строфи чи строфоїди тощо)» [34, с. 125]. Ю. М. Лотман указав на існування в структурі поетичного тексту позиційних (ритмічних) і евфонічних (звукових) еквівалентностей, перетин яких і є римою [26, с. 124].

Визначення Г. А. Шенгелі відрізняється від традиційного тим, що дослідник відходить від пояснення ролі рими в поетичному тексті, а звертає увагу на фонологічну характеристику: «рима є співзвуччям одного або кількох слів, що полягає в тому, що їхні наголошені голосні однакові або відповідні <...>, а всі наступні звуки до кінця слова звучать приблизно однаково і розташовуються в одному і тому ж порядку в обох словах» [46, с. 241]. Неможливість дати чітку і вичерпну

фонологічну характеристику рими призводить до того, що її визначають як «повторення більш чи менш схожих сполучень звуків у закінченнях віршових рядків або симетрично розташованих частин віршових рядків» [5, с. 587]. У трактуванні В. П. Тимофєєва рима – «омофонічна співзвучність» [40, с. 109]. З дінгвістичної точки зору підійшов до рими Ю. І. Мінералов, він розробив концепцію рими як особливого функціонального різновиду ситуації фонологічної подібності лексем у мові [28, с. 57].

Українське радянське літературознавство і стилістика в питанні трактування рими перебували під впливом російського, тобто ідей В. М. Жирмунського (Н. Д. Тарасенко, П. К. Волинський, Н. Г. Сидяченко, В. М. Лесин, Н. В. Костенко, курс «Сучасна українська мова. Стилїстика» тощо). О. М. Бандура римою вважала «співзвуччя частин різних слів», що, як правило, починається з останнього наголошеного складу» [2, с. 165]. Однозначне прив'язування співзвучності до кінця віршового рядка дає стилістам підставу розглядати риму як різновид звукової епіфори [35, с. 19]. Функціональне визначення дали рими В. В. Ковалевський («звуковий повтор композиційного значення» [20, с. 21]), І. Качуровський («застосування в певній естетичній, мнемотехнічній, ритмічній, магічній, строфотворчій, жанровизначальній чи гумористично-розважальній функції гомоїотелевону (гомоеотелевону за іншим написанням), себто однакового (чи близькоподібного) звучання закінчень суміжних або розташованих на устійненій віддалі двох або кількох слів» [18, с. 31]).

І. Г. Чередниченко запропонував два різні визначення: традиційне літературознавче – як елемента поетичного тексту («риму створюють слова, пов'язуючись у ритмі вірша одне з одним відповідно до своїх римотворчих властивостей» [44, с. 18]) і лінгвістичне – «на позначення фонетичного зближення слів, яке виявляється в гармонійному співзвуччі їх фонем і фонемосполучень у наголошених і суміжних складах» [43, с. 217].

На українську діаспору римологію ХХ ст. вплинули основні тенденції слов'янського літературознавства. Традиційне визначення рими як кінцевого співзвуччя дає Д. Нитченко (Австралія) [31, с. 38, 122]. І. Безпечний (Канада) майже дослівно повторює лефініцію Г. А. Шенгелі, характеризуючи співзвуччя, що утворює риму [3, с. 165]. А. Юриняк (Німеччина) розумів риму подібно до О. М. Брика – як поєднання асонансу й алітерації [48, с. 57]. І. Кошелівець (Німеччина) обстоював складову основу римового співзвуччя [22, с. 125].

Рима початку ХХІ ст. не зазнає революційних змін – міняється глибина осягнення її суті. Концепція кінцевого співзвуччя залишається панівною переважно у шкільних визначеннях рими. Утім, і галузеві енциклопедії подекуди подано спрощене визначення на кшталт «співзвучність кінців віршів або піввіршів, що відзначає їхні межі і зв'язує між собою» [24, с. 878] або ж цитують формулювання В. М. Жирмунського [16, с. 641]. У багатьох визначеннях підкреслений зв'язок рими з ритмом. Для Б. П. Іванюка рима – це «звукова схожість ритмічно сильних місць у словах» [17, с. 202].

М. І. Шапір критично переосмислив класичну дефініцію і запропонував широке трактування: римою він вважає графічний і звуковий повтор зі специфічною функцією – підвищення синтагматичної зв'язності «між власне віршовими однорівневими парадигматичними одиницями (піввіршами, віршами, строфами тощо)» [45, с. 20].

Українська «Літературознавча енциклопедія» кваліфікує риму як композиційно-звуковий прийом суголосся закінчень [25, с. 322], автор посібника зі стилістики П. С. Дудик – як фонетико-стилістичну ознаку мовлення, його інтонаційного оформлення [13, с. 363]. С. М. Діброва називає римою «суголосся частин слів (коренів, суфіксів, закінчень), окремих звуків у суміжних чи близькорозташованих словах або симетрично розміщених частинах віршових рядків» [11, с. 4].

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підбиваючи підсумки огляду дефініцій рими впродовж ХІХ – поч. ХХІ ст., можемо зробити висновок про основні підходи до її трактування: 1) як вияву (елемента) ритму; 2) як елемента текстової структури; 3) як звукової подібності лексем. Переважна частина науковців дає визначення одному зі стильових різновидів цього явища – поетичній рими, тому нерідко дефініція підміняється описом функцій чи вказівкою на її локалізацію у віршовому рядку: поетичну риму отожднюють, як і кілька століть тому, із «краесогласієм». У ХХ ст. зародився напрям лінгвістичної римології, завдання якого – виявлення лінгвальної природи рими. На сьогодні актуальним завданням лінгвістичної римології вважаємо диференціювання рими, з одного боку, як контекстуального явища, а з другого, – як явища, породженого мовною системою, що мають відобразити відповідні дефініції.

Література:

1. [Абрамов Н.] Полный словарь русских рифм / Сост. Н. Абрамов. – СПб., 1912. – VIII+157 с.
2. Бандура О. М. Теорія літератури : посібник для вчителів / О. М. Бандура. – К. : Радянська школа, 1969. – 286 с.
3. Безпечний І. Теорія літератури / І. Безпечний. – Торонто : Молода Україна, 1984. – 304 с.
4. Белоруссов И. Учебник теории словесности / И. Белоруссов. – Изд. 27-ое. – М., 1912. – 131 с.
5. Беляев В. Ф. Основная терминология метрики и поэтики : приложение / В. Ф. Беляев // Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – Изд. 2-ое, стереотипн. – М. : Советская энциклопедия, 1969. – С. 572–605.
6. Богомолов Н. А. Стихотворная речь : пособие [для учаш. ст. кл.] / Н. А. Богомолов. – М. : Интерпракс, 1995. – 264 с.
7. Брик О. М. Звуковые повторы (анализ звуковой структуры стиха) // Сборники по теории поэтического языка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ruthenia.ru/volsky/etc/brik-2.doc (15.07.2015).
8. Востоков А. Опыт о русском стихосложении / А. Востоков. – Изд. 2-ое, значит. пополн. и испр. – СПб. : Морская типография, 1817. – 174 с.
9. Гаевський С. Теорія поезії / С. Гаевський. – Вид. 2-ге, переробл. і доповн. – [Х.] Книгоспілка ; Держ. вид-во України, 1924. – 130 с.
10. Гончаров Б. П. Звуковая организация стиха и проблемы рифмы / Б. П. Гончаров. – М. : Наука, 1973. – 275 с.
11. Діброва С. М. Словник рим Т. Г. Шевченка / С. М. Діброва. – Сімферополь, 2004. – 144 с.
12. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка : підручник [для сер. шкіл і для самонавчання] / В. Домбровський. – Перемишль, 1923. – 176 с.
13. Дудик П. С. Стилїстика української мови : навчальний посібник / П. С. Дудик. – К. : Академія, 2005. – 368 с.
14. Жирмунский В. М. Рифма, ее история и теория / В. М. Жирмунский. – Петербург: Academia, 1923. – 339 с.
15. Загул Д. Поетика : підручник по теорії поезії [для факсовихів, пед. курсів, профтехн. шк., технікумів та для самонавчання] / Д. Загул. – К. : Спілка, 1923. – 144 с.
16. Иванов А. В. Словарь фонетико-метрической терминологии : латин., древнегреч., рус., англ., нем., фр. языки / А. В. Иванов. – М. : Academia, 2005. – 1183 с.
17. Іванюк Б. П. Поэтическая речь : словарь терминов / Б. П. Іванюк. – М. : Флинта ; Наука, 2007. – 312 с.
18. Качуровський І. Фоніка : підручник / І. Качуровський. – К. : Либідь, 1994. – 168 с.
19. Квятковский А. П. Поэтический словарь / А. П. Квятковский. – М. : Советская энциклопедия, 1966. – 376 с.
20. Ковалевський В. В. Рима. Ритмічні засоби українського вірша / В. В. Ковалевський. – К. : Радянський письменник, 1965–288 с.
21. Колесса Ф. Українська словесність / Ф. Колесса. – Л. : Друкарня Наукового товариства ім. Шевченка, 1938. – 643 с.
22. Кошелівець І. Нариси з теорії літератури / І. Кошелівець. – Мюнхен, 1954. – Вип. 1 : Вірш. – 131 с.

23. Кудряшова О. В. Поетика вірша : навч. посібник з курсу «Теорія віршування» [для студ. філол. спец.] / О. В. Кудряшова. – К. : Київ ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 143 с.
24. Літературна енциклопедія термінів і понять / Главн. ред. и сост. А. Н. Николокин. – М. : Интелвак, 2001. – 1600 стб.
25. Літературознавча енциклопедія : у 2-х тт. / Автор-укл. Ю. І. Ковалів ; Керівн. видавн. проекту В. І. Теремко. – К. : Академія, 2007. – Т. 2. – 624 с.
26. Лотман Ю. М. Об искусстве / Ю. М. Лотман. – СПб. : Искусство – СПб, 1998. – 704 с.
27. Лучук І. В. Мистецтво поетичне в дискурсі української лірики та письменницької критики : монографія / І. В. Лучук. – Л. – К., 2012. – 444 с.
28. Минералов Ю. И. Фонологическое тождество в русском языке и типология русской рифмы / Ю. И. Минералов // Ученые записки Тартуского гос. унив-та. *Studia metrica et poetica*. – Тарту, 1976. – Вып. 396. – С. 55–77.
29. Мовчун Л. В. Витоки теорії української рими у філологічних працях кінця XVI – у XVIII ст. / Л. В. Мовчун // Мова і культура. 2014. – Вип. 17. – Т. III (171). – С. 179–186.
30. Москвин В. П. Теоретические основы стиховедения / В. П. Москвин. – М. : ЛИБРОКОМ, 2009. – 320 с.
31. Нитченко Д. Елементи теорії літератури і стилістики / Д. Нитченко. – Вид. 2-ге, доп. – Мельбурн : Ластівка, 1979. – 135 с.
32. Олесницький А. А. Ритм и метр ветхозаветной поэзии / А. А. Олесницький // Труды Киевской духовной академии. – 1872. – № 10. – С. 242–294; № 11. – С. 403–472; № 12. – С. 501–592.
33. Павловский А. Грамматика малороссийского наречия / А. Павловский. – СПб., 1818. – 116 с.
34. Ралько І. Д. Вершаскладанне : дослідження і матеріяли / І. Д. Ралько. – Мінск : Навука і тэхніка, 1977. – 240 с.
35. Серажим К. С. Фонетичні засоби стилістики : навч.-метод. посібн. з курсу «Практична стилістика сучасної української мови» [для студентів-журналістів] / К. С. Серажим. – К., 1996. – 53 с.
36. Сімович В. І. Граматика української мови [для самонавчання та в допомогу шкільній науці]. – Вид. 2-ге, з змінами й дод. – К. – Ляйпціг : Українська накладня, 1919. – 584 с.
37. Словарь литературоведческих терминов / Ред.-сост. Л. И. Тимофеев, С. В. Тураев. – М. : Просвещение, 1974. – 509 с.
38. Соколов Н. О словаре рифм Маяковского / Н. Соколов // Литературная учеба. – 1938. – № 10. – С. 31–75.
39. Тарасенко Н. Д. Деякі питання поезики / Н. Д. Тарасенко. – К. : Радянська школа, 1959. – 196 с.
40. Тимофеев В. П. Наш опыт поэтической лексикографии / В. П. Тимофеев // Теория поэтической речи и поэтическая лексикография. – Челябинск, 1971. – С. 92–121.
41. Федотов О. И. Основы русского стихосложения : метрика и ритмика / О. И. Федотов. – М. : Флинта, 1997. – 355 с.
42. Федченко С. М. Словарь русских созвучий : около 150 000 единиц / С. М. Федченко. – М. : Русские словари, 1995. – 736 с.
43. Чередниченко І. Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови / І. Г. Чередниченко. – К. : Радянська школа, 1962. – 495 с.
44. Чередниченко І. Г. Проблеми створення римословника Т. Г. Шевченка / І. Г. Чередниченко // Українська мова і література в школі. – 1966. – № 3. – С. 17–20.
45. Шапир М. И. На подступах к общей теории стиха / М. И. Шапир // Славянский стих : лингвистическая и прикладная поэтика : материалы Междунар. конфер. 23 – 27 июня 1998 г. – М. : Языки славянской культуры, 2001. – С. 13–26.
46. Шенгели Г. А. Техника стиха / Г. А. Шенгели. – М. : Гос. изд-во худ. лит-ры, 1960. – 312 с.
47. Щоголев Я. Твори / Я. Щоголев ; Вст. ст., упор та прим. П. К. Волинського. – К. : Держ. вид-во худ. літ., 1961. – 356 с.
48. Юриняк А. Літературознавство / А. Юриняк. – Новий Ульм : [б. в.], 1966. – Вип. 2 : засоби і способи поетичного вислову [скорочений курс поезики для шкіл і самонавчання]. – 99 с.
49. Budkowska J. Słownik rymów Adama Mickiewicza / J. Budkowska. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1970. – XV+228 s.

УДК 82.091:821.112.2+821.161.2

М. З. Мучка,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ

НОВЕЛІСТИЧНА СПАДЩИНА Г. ФОН КЛЯЙСТА – УКРАЇНОМОВНІ ВЕРСІЇ 30-Х РОКІВ

У статті здійснено аналіз перекладів новел «Маркіза фон О...», «Заручини в Сан-Домінго», «Землетрус у Чилі», «Найда», Г. фон Кляйста. Розглядаються передумови та чинники звернення українських перекладачів, імена яких приховані під криптонімами, до відтворення спадщини німецького письменника рідною мовою; на рівні форми та змісту досліджуються художні особливості першої україномовної версії новели.

Ключові слова: переклад, новела, стиль, ритм, адекватність.

NOVELISTIC HERITAGE OF HEINRICH VON KLEIST – UKRAINIAN VERSIONS OF THE 1930s

The analysis of the translation of the short stories «The Marquise von O...», «The Betrothal in St. Domingo», «The Earth quake in Chile», and «The Foundling» by Heinrich von Kleist is performed in the paper. The conditions and factors of the Ukrainian translators', whose names are hidden under cryptonym, appeal to the heritage of the German writer as well as rendering it into their native language are considered; artistic features of the first Ukrainian version of the story are studied at the level of form and content. These translations have never been reprinted and are inaccessible to a wide range of readers, as they are stored in special departments of the libraries and are accessible mostly to scientists. Russian variants of the writer's prose works are still dominant, and are widely represented in the Ukrainian literary space. This is why the problem of the domestic translations of the German artist's heritage is among the most pressing ones. The translations were performed at the new stage of the development of the Ukrainian literary language by the representatives of the Dnieper Ukraine, that's why to determine their role and place in the domestic literary studies some of the language and style decisions are considered in comparison with the approaches of I. Franko and O. Pashuk.

Keywords: translation, short story, style, rhythm, adequacy.

НОВЕЛЛИСТИЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ Г. ФОН КЛЕЙСТА – УКРАИНОЯЗЫЧНЫЕ ВЕРСИИ 30-Х ГОДОВ

В статье осуществлен анализ переводов новелл «Маркиза фон О...», «Помолвка в Сан-Доминго», «Землетрясение в Чили», «Найда», Г. фон Клейста. Рассматриваются предпосылки и факторы обращения украинских переводчиков, имена которых скрыты под криптонимами, к воссозданию наследия немецкого писателя на родном языке; на уровне формы и содержания исследуются художественные особенности первой украиноязычной версии новеллы.

Ключевые слова: перевод, новелла, стиль, ритм, адекватность.

Г. фон Кляйст за своє недовге життя написав всього 8 новел, які за своїми формальними властивостями вкладаються в ідеальне поняття новели, і безперечно кожна з них заслуговує на увагу. Українською мовою новелістична спадщина